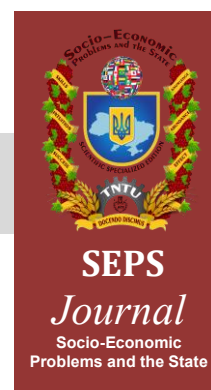

ISSN 2223-3822

Horishna, O., Kryskov, A. & Radyk, D. (2025) Socio-communicative context of the humanization of the educational process in a technical university. Socio-Economic Problems and the State (electronic journal), Vol. 33, no. 2, pp. 19-28. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2025/25homatu.pdf>

СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИЙ КОНТЕКСТ ГУМАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Оксана ГОРИШНА

Андрій КРИСЬКОВ

Дмитро РАДИК

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001, Україна

e-mail: gorishna83@gmail.com

e-mail: kryskov.te@gmail.com

e-mail: dmutoraduk@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3127-1316>

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1437-4823>

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4345-9770>

Article history:

Received: June

1st Revision: September

Accepted: September

JEL classification:

I23

Z13

UDC:

378:316.7:37.01

DOI:

<https://doi.org/10.33108/sepd.2025.02.019>

Анотація: У статті розглянуто соціально-комунікативний контекст гуманізації освітнього процесу у технічному університеті. Тема дослідження зумовлена викликами глобалізованого суспільства, трансформацією освітніх цінностей та поглибленням особистісного підходу в інженерній підготовці молодого покоління. Обґрунтовано необхідність підтримки гуманістичних цінностей у сфері вищої технічної освіти та поєднання фахових знань із соціальними, етичними, комунікативними компетентностями. Особливу увагу приділено результатам експериментального дослідження, що було проведено із метою з'ясування запиту здобувачів вищої освіти на гуманізацію освітнього процесу. Аналіз відповідей засвідчив високий рівень усвідомлення значущості гуманістичних цінностей, зокрема таких як повага, толерантність, взаємопідтримка, соціальна відповідальність та самореалізація. На основі результатів емпіричного дослідження запропоновано розглядати гуманізацію освітнього процесу на чотирьох рівнях: суспільно-соціальному, організаційно-культурному (інституційному), академічно-педагогічному та суб'єктно-особистісному, що дозволяє комплексно розширити спектр гуманістичних ідей у сфері вищої освіти. Доведено, що гуманізація освіти є не лише відповіддю на технократичні тенденції, а й необхідною умовою формування свідомих, етично відповідальних, соціально активних фахівців нового покоління, здатних до інноваційної діяльності та ефективної взаємодії в мультикультурному середовищі. Авторами наголошено, гуманізація технічної освіти – це процес, який інтегрує етичні, соціальні, культурні освітні компоненти у академічний розвиток здобувачів, сприяючи формуванню активної молоді, яка здатна адаптуватися до викликів суспільства та діяти задля досягнення спільного блага. Окреслено перспективи подальших досліджень у напрямку осмислення гуманізації суспільства як впевненої відповіді на технократичні виклики та наслідки глобалізації, що загрожують підміні ціннісних орієнтирів особистості.

Ключові слова: гуманізація освітнього процесу, заклад вищої освіти, механізми гуманізації освітнього процесу, міжособистісна взаємодія, соціальний контекст, соціальна відповідальність, соціальна комунікація, гуманістичні цінності.

Горішна О., Криськов А., Радик Д. Соціально-комунікативний контекст гуманізації освітнього процесу технічного університету. Соціально-економічні проблеми і держава. 2025. Вип. 2 (33). С. 19-28. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2025/25homatu.pdf>

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми.

Рівень розвитку науки і техніки є визначальним чинником людського прогресу, впливає на якість життя громадян, окреслює рівень їх духовного та інтелектуального зростання. Згідно із Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність», держава визнає науку невід'ємною складовою культури й економіки, що потребує підтримки як ключового ресурсу сталого розвитку (Закон України, 2015) [1]. У зв'язку з цим сучасне суспільство проявляє прискіпливу увагу до розвитку технічної освіти в Україні і вимагає формуванню такого типу високо-кваліфікованого працівника, який би поєднував професійний потенціал не лише із екологічною свідомістю, етичним мисленням, критичним ставленням до інноваційних технологій та соціальною свідомістю, але із естетичним сприйняттям навколишнього світу.

Водночас технократичний підхід, що закладає тренди наукового-прогресу зосереджується на раціональності, ефективності та пріоритетності технічних знань. В. Кремень зазначає, що у контексті інтеграції вищої освіти в європейський простір відбувається трансформація свідомості українського суспільства, що на думку відомого сучасного філософа, сприяє появі нового типу особистості, яка орієнтується на саморозвиток, самореалізацію у більш гуманному середовищі [2]. Окрім цього, до 2050 року в Україні передбачається глибока гуманізація освітнього процесу в межах проєкту «Новий старт. Стратегія-2050» [3]. Відповідно до цієї концепції, центральне місце займатимуть не лише знання, а насамперед розвиток особистості як цілісної, здатної до критичного мислення, щирої комунікації, креативного самовираження й ефективної взаємодії в команді. Освіта поступово відходитиме від вузько технічних підходів і все більше зосереджуватиметься на формуванні ключових життєвих компетенцій – таких, як: емоційна стійкість, здатність до адаптації та соціальна відповідальність.

Саме тому проблема підтримки гуманістичних принципів в освітньому процесі поглиблюється, а гуманізація технічної освіти стає сучасним трендом формування соціально свідомої та відповідальної молоді.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Спираючись на загальнолюдські орієнтири, науковці намагаються інтегрувати гуманістичні ідеї у функціонування вітчизняної освіти, а свобода вибору, людиноцентричність, гуманітарне пізнання, наукове провідництво, пошук істини, різноманітність та рівність ціннісними орієнтирами впровадження освітнього процесу на академічному рівні.

І. Чистовська зазначає, що технічна освіта повинна бути гуманною, «не шкодити природі, суспільству, гармонізувати з ними», а соціально-культурна модель технічної освіти сприятиме підтримці гуманістичних цінностей та сприятиме формуванню нового типу кваліфікованих спеціалістів «які мають широку технічну та гуманітарну підготовку, розвинуте почуття громадянської відповідальності за результати власної професійної діяльності» [4].

Аналізуючи напрацювання вітчизняних науковців, Л. Воронкова наголошує, що гуманізація вищої освіти передбачає «відродження духовності, виховання навчаючи, втілення принципів гуманної педагогіки, прагнення до рівноправного спілкування зі всіма учасниками освітнього процесу, індивідуалізація навчання, демократизація управління освітою» тощо. З огляду на це, автор підкреслює важливість впровадження ідей громадського гуманізму у середовище технічного університету, а саме таких цінностей, як: національна свідомість, патріотизм, громадське служіння, справедливість, політичні свободи [5, с. 21].

Досліджуючи вищу технічну освіту в європейському просторі, Є. Кулик, О. Коваль, В. Колінченко, М. Кондор дійшли висновку, що гуманізація інженерно-технологічної

освіти, окрім компетентнісного підходу, повинна реалізуватися через викладання інженерно-технічних дисциплін у контексті культури (виробництва, експлуатації, утилізації, економіки, доцільності) [6, с.160]. Це підкреслює зміну взаємозв'язку технологічного соціуму із культурними аспектами буття суспільства – від зовнішньо наві'язаних зразків, моделей до самовизначення та формування власних смисложиттєвих орієнтирів і гуманістичних цінностей.

Розглядаючи змістовне наповнення освітніх програм технічного спрямування, І. Силадій наголошує на важливості включення гуманітарного компоненту задля реалізації «людиновимірного орієнтованого навчання, спрямованого на гуманізацію соціального, соціально-політичного та соціально-культурного середовища» [7, с. 93]. Гармонійне поєднання академічних знань та особистісного розвитку учасника освітнього процесу у технічному університеті формує конструктивно-аналітичне мислення, соціальну відповідальність, окреслює ціннісно-гуманістичні орієнтири особистості.

На думку Є. Кулика та Ю. Кулика, освітня програма, що відображає гуманістичну парадигму освіти у технічному університеті, повинна передбачати введення таких дисциплін, які формують культуру відповідального й етичного ставлення до взаємодії з технічним і соціальним виміром життя суспільства [8, с. 115]. Такий підхід забезпечує гуманізацію технічної освіти через інтеграцію етичних принципів у технологічному мисленні, сприяючи створенню рішень, орієнтованих не лише на ефективність, але і на соціальну гармонію.

Розвиваючи ідеї гуманізму в технічній освіті, В. Луговий, М. Загірняк та О. Бородієнко наголошують на переосмисленні сутності якості освіти через призму принципів людиноцентризму. Науковці зауважують, що задля спільного блага гуманізація має бути інтегрована у стратегії розвитку сучасних закладів освіти як система формування особистості, здатної до самовизначення і соціальної взаємодії [9].

На нашу думку, сучасна вища освіта, орієнтуючись на прогресивні гуманістичні погляди людства, має плекати компетентнісного громадянина, здатного до системного мислення, виявлення активної позиції у вирішенні соціальних конфліктів, що у майбутньому стане основою еволюційного поштовху до розвитку свідомого людства.

3. Постановка завдання.

Метою статті є окреслення основних аспектів гуманізації освітнього процесу технічного університету та на основі експериментального дослідження запропонувати рекомендації щодо формування більш гуманного освітнього середовища.

4. Виклад основного матеріалу.

У центрі сучасних трансформацій та перетворень у суспільних процесах дедалі більше з'являються ідеї гуманістичної трансформації суспільної свідомості людства. При цьому, варто наголосити на необхідності формування культури взаємоповаги, миру, різноманітності, солідарності та правової відповідальності. У загальному розумінні у соціальній площині *гуманізація* означає пріоритетність гідності кожної людини, гарантування її прав та свобод. Вона проголошує особистість найбільшою цінністю суспільства і виступає фундаментом для забезпечення прав і можливостей найбільш незахищених верст населення. Протягом багатьох століть освіта тісно переплітається із гуманізмом і стає ключовим інструментом для вирішення соціальних проблем. Однак реалізація гуманістичного потенціалу освіти неможлива поза соціальним контекстом, у якому вона існує. Саме ці аспекти відображають рівень розвитку суспільства, формують запити на ринку праці, визначають спектр загальноприйнятих людських цінностей, окреслюють специфіку державної політики у сфері освіти.

З метою поглиблення розуміння важливості гуманізації освітнього процесу у контексті глобального розвитку суспільства, нами було проведено мікродослідження серед здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти Тернопільського національного технічного університету ім. І. Пулюя. В анкетуванні взяли участь 65 респондентів. Перед початком дослідження усі учасники отримали детальний інструктаж, а зміст анкетних запитань попередньо обговорювався у межах навчальної дисципліни «Основи педагогіки і психології вищої школи», що сприяло усвідомленню проблематики респондентами. Отримані результати дослідження відображені на рисунку 1.

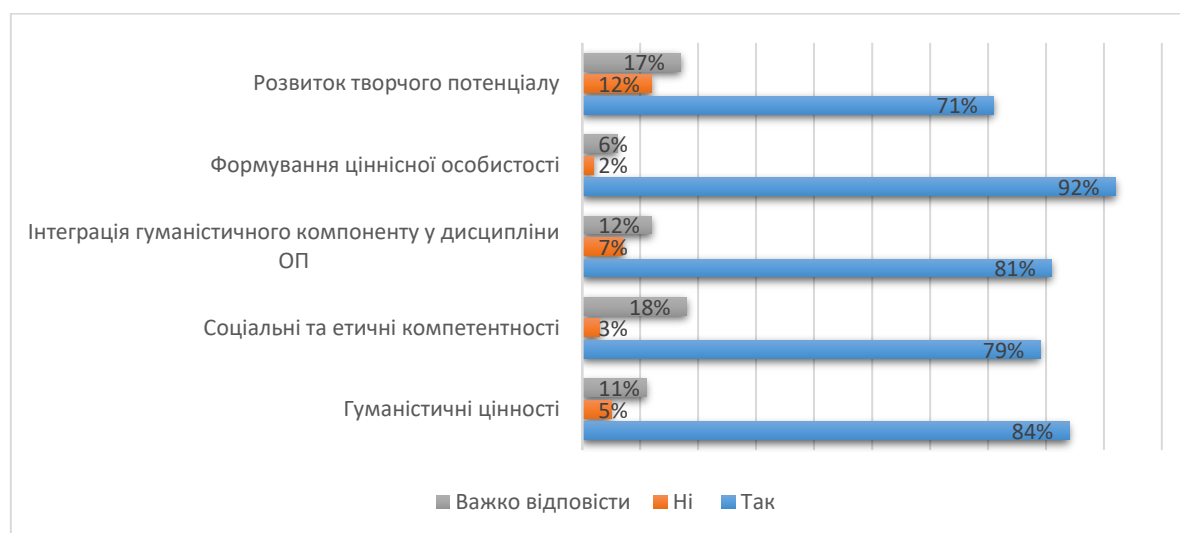

Рис. 1. Запит здобувачів ЗВО на гуманізацію освітнього процесу

Джерело: сформовано авторами

Результати показують, що на думку 84% респондентів підтримка гуманістичних цінностей (таких як: повага, свобода слова, взаємопідтримка, відповідальність і толерантність в освітньому процесі) є основою його ефективності та гармонійного поєднання формування академічних знань та самореалізації здобувача вищої освіти.

Значна більшість учасників освітнього процесу (79%) зазначає, що життя у сучасному міжкультурному середовищі в умовах глобалізаційних процесів неможливе без високо розвинених соціальних та етичних компетенцій. Саме вони допомагають боротися із проявами дискримінації, негативними наслідками соціальних явищ, подолання нерівності у суспільстві та підтримки верховенства права.

Засвоєння знань і навичок розв'язання конфліктів, розуміння соціальних норм, підтримка гуманістичних чеснот, здатність до співпраці та критичне мислення потребують комплексного підходу, зокрема через інтеграцію їх в освітні програми, міждисциплінарне викладання дисциплін, активного залучення здобувачів до практичної взаємодії в освітньому процесі, на що вказує 81% респондентів. У той час, 92% опитаних учасників освітнього процесу наголошують на важливості формування ціннісної особистості, яка прагне до гармонії із собою та суспільством, дотримується гуманістичних принципів та здатна до саморефлексії. Саме тому, на думку 71% здобувачів навчання у закладах вищої освіти повинно сприяти самореалізації через розвиток творчого потенціалу.

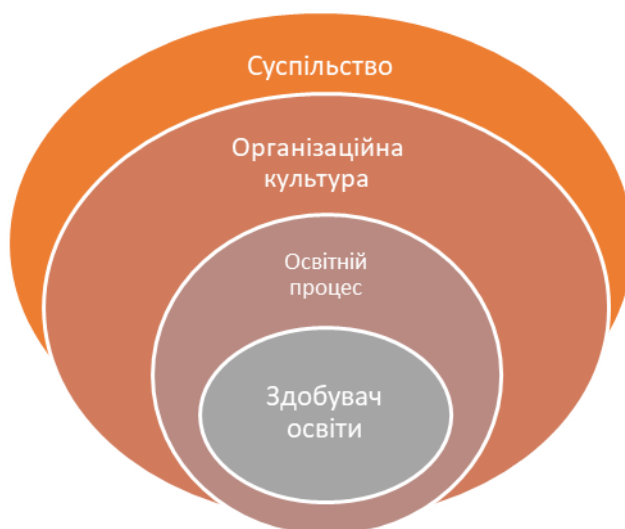
Результати нашого дослідження підкреслюють важливість формування людиноцентричного компоненту та соціальної компетентності в освітньому процесі університету. Окрім формування фахових компетентностей, вища освіта повинна

створювати сприятливі умови для всебічного розвитку творчого молодого покоління, яке відображає принципи гуманістично орієнтованого суспільства.

Запити суспільства у сфері освіти визначаються впливом різноманітних факторів, таких як: динамізм економічних процесів; зміни на ринку праці; технологічні і цифрові інновації; соціальні перетворення; культурні зміни; державні ініціативи; поглиблення міжнародної співпраці; глобальні екологічні проблеми; орієнтація на сталий розвиток суспільства; трансформація життєвих орієнтирів; відповідність вітчизняних університетів міжнародним стандартам. Вони взаємодіють між собою, а поглиблюючи проблеми соціальної нерівності, окреслюють нові вимоги до функціонування ЗВО.

З одного боку, суспільство визначає психологічний і соціальний образ людини, встановлює певні моделі поведінки, які наскрізно пронизують освітній процес та визначають його спрямованість, а з іншого боку вимагає, щоб сучасна система освіти стимулювала розвиток людини як самодостатньої особистості. Тому гуманізація освітнього процесу є фундаментальним аспектом у вихованні свідомої особисті, яка здатна реалізуватися не лише у професійній сфері життя, але і успішно взаємодіяти із суспільством.

Саме суспільство формує запити на актуальні компетентності на ринку праці, його традиції та соціальні норми поведінки відображають не лише потреби потенційних роботодавців та стейкхолдерів, але і визначають тренди організаційної культури. Загальнолюдські орієнтири та гуманістичні чесноти пронизують академічне середовище ЗВО та окреслюють принципи взаємодії між собою в освітньому процесі, створюючи необхідні передумови для формування цілісної особистості здобувача (рис. 2).

**Рис. 2. Соціальний контекст взаємодії суспільства і здобувачів освіти
гуманізації освітнього процесу у ЗВО**

Джерело: авторська розробка

На рисунку зображено вектори впливу соціального контексту на гуманізацію освітнього процесу, у центрі якої знаходиться особистість. Через виховання, власні вподобання та життєві орієнтири, людина, як суб'єкт освітнього процесу, продукує індивідуальні цінності, транслює їх в освітнє середовище, здійснює рефлексію та визначає траєкторію особистісного розвитку.

Освітній процес реалізується через академічну взаємодію між здобувачами освіти та викладацькими колективами університетів. Саме комунікація та співпраця є носієм гуманістичних ідей, що відображаються у ціннісних орієнтирах людини, таких як:

толерантність, співпраця, відповідальність, повага, академічна доброчесність і враховує соціальні аспекти у формуванні свідомої молоді. Академічна взаємодія відображає не лише взаємозв'язок між учасниками освітнього процесу, але і окреслює зв'язок між наукою, практикою та суспільством.

Внутрішня організаційна культура ЗВО виступає важливим чинником соціального впливу на здійснення освітнього процесу. Саме вона може стимулювати або гальмувати впровадження гуманістичних цінностей та принципів людиноцентризму у ЗВО. Гуманізація освітнього процесу адаптує колективні норми і принципи до потреб людини, запобігає розвитку конфліктного середовища, покращує емоційний клімат, протистоїть соціальній нерівності, формує етичні засади міжкультурної взаємодії та відображає тенденції розвитку демократичного суспільства.

На нашу думку, у соціально-комунікативний контексті гуманізацію освітнього процесу у технічному університеті доцільно розглядати крізь призму чотирьох рівнів реалізації:

– *суспільно-соціальному*, який охоплює взаємодію університету із соціальним середовищем. Будучи активним суб'єктом демократичного суспільства, заклади освіти стають ініціатором громадських змін та центрами розвитку гуманістичних ідей. У цьому контексті увага зосереджується на формуванні толерантності та соціальної відповідальності, підтримці мультикультурного середовища, забезпеченні рівності прав і свобод, нівелюванні будь-яких проявів дискримінації, реалізації цілей сталого розвитку, впровадження екологічних технологій тощо. Окрім цього, важливим фактором гуманізації освітнього процесу є прозорість діяльності університету, його доступність та відкритість до громади. На суспільно-соціальному рівні гуманізація передбачає активну взаємодію університету із місцевими громадами, державними та недержавними інституціями. Основна увага зосереджена на соціальній відповідальності, відкритості, прозорості, інклюзії, підтримці сталого розвитку та захисті прав людини у демократичному суспільстві;

– *організаційно-культурному або інституційному*, який визначає ціннісні орієнтири закладу освіти та окреслює ключові принципи його розвитку. Відтак, гуманістичні ідеї інтегруються в етичну культуру ненасильного спілкування, передбачають людиноцентричну систему управління, розглядають особистість у центрі освітнього процесу, визнають її унікальність, заохочують колективи до професійного зростання, формують сприятливий мікроклімат для міжособистісної взаємодії в освітньому процесі. Організаційно-культурний рівень відображає внутрішню політику ЗВО: ціннісних орієнтирів, сталих традицій, стилю управління та професійної етики. Гуманізація освітнього процесу тут проявляється через комфортне, безпечне, мотиваційне і емоційно-стабільне середовище для кожного учасника освітнього процесу;

– *академічно-педагогічному*, що розглядає навчальну комунікацію між науково-педагогічним працівником та здобувачем вищої освіти. Гуманізація цього рівня передбачає: перехід від авторитарної до партнерської взаємодії; посилення уваги до результатів освітньої діяльності; нетерпимість до підміни результатів наукових досліджень; чутливість до освітніх потреб здобувача; розвиток критичного мислення та рефлексивних навичок. Академічна взаємодія у гуманістичному вимірі відображає перехід від формального викладання до відкритого діалогу і пошуку конструктивних ідей та плідної взаємодії, де окрім знання цінується людяність, повага, доброчесність, відкритість до інновацій. У соціальному контексті університет є не лише закладом освіти, але і культурним центром формування свідомого громадянина. Цей рівень охоплює безпосередню взаємодію викладача та здобувача освіти. У центрі гуманізації – академічна доброчесність, партнерська комунікація, емоційна безпека, методи особистісно орієнтованого навчання та розвиток соціальної свідомості студентів;

– *суб'єктно-особистісному*, який фокусується на індивідуальних пріоритетах здобувача, його прагненні до реалізації внутрішнього потенціалу та формування цілісної особистості. Цей рівень спрямований на забезпечення гармонійного розвитку особистості. Тому освітній компонент повинен передбачати гармонійне поєднання технічних і гуманітарних знань, сприяти особистому розвитку, формуванню м'яких навичок та соціальною активністю. В умовах змін все частіше виникає розуміння того, що освітній процес не може обмежуватися розвитком фахових компетентностей. Суспільство все більше орієнтує ЗВО на виховання людини із соціальним та емоційним інтелектом, навичками між особистісної комунікації, які передбачають: формування емпатії, вміння працювати у команді, мислити критично та діяти на випередження, адаптуватися і бути самовмотивованим. На суб'єктно-особистому рівні гуманізація спрямована на розкриття індивідуального потенціалу здобувача вищої освіти.

Враховуючи згадані рівні гуманізації, важливо впроваджувати такі механізми, які б забезпечували людиноцентричний підхід в освіті. Наприклад:

– врахування індивідуальних потреб і здібностей здобувачів дає можливість здобувачам вищої освіти персоналізувати їх траєкторію навчання, що може передбачати постійну підтримку викладача, впровадження наставницьких та менторських програм, ініціювання відкритих діалогів та круглих столів між усіма учасниками освітнього процесу;

– розвиток толерантної взаємодії відбувається через спільну проєктну діяльність, відкриту діалогічну взаємодію між здобувачем освіти і науково-педагогічним колективом, проведення тренінгів із конфліктології, емоційного інтелекту та ефективної комунікації, а також активну участь студентських та науково-педагогічних колективів у соціальних університетських та громадських ініціативах;

– підтримка мотивуючого освітнього середовища реалізується завдяки постійному моніторингу емоційних аспектів освітнього процесу, двосторонній комунікації, посиленій увазі до психологічного клімату в колективі, відзначенні успіхів та досягнень здобувачів освіти, проведенню тренінгів із розвитку навичок саморефлексії;

– взаємодія із громадами та бізнесом передбачає підтримку дуальної освіти, просування студентських ініціатив та стартапів, залученість учасників освітнього процесу до волонтерської діяльності.

Саме ці кроки визначають гуманістичну спрямованість освіти у соціальному контексті на всіх рівнях суб'єктно-суб'єктної взаємодії.

5. Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку.

У реаліях сьогодення вища технічна освіта – це не лише простір для розвитку провідних компетентностей, але і соціальний інститут, який функціонує у конкретних умовах життя суспільства: доступності, рівності, прозорості та відповідальності. Соціальний контекст освіти відображає сукупність різних чинників, факторів, правил і норм поведінки, які впливають на формування цілісної особистості людини. Відтак, усестороння інтеграція гуманістичних орієнтирів у технічні ЗВО сприятиме підвищенню якості освіти, наближенню університетів до європейських стандартів та забезпечить гармонійний розвиток наступного покоління науковців, дослідників, інженерів, які творять інновації задля розвитку людської цивілізації у екологічно безпечному та мультикультурному середовищі.

Універсальний дизайн, інклюзивна інфраструктура, забезпечення рівних можливостей і прав, психологічна та соціальна підтримка, соціальне партнерство, самореалізація, гуманітарне знання, антидискримінаційна політика, інтеграція м'яких навичок та інші механізми стають трендами гуманістичного підходу у сфері вищої освіти

технічного спрямування. Вони дозволяють нівелювати соціальну нерівність, вплинути на реалізацію цілей сталого розвитку та підкреслити важливість технічної освіти для комфортного життя і самореалізації людства. Отже, у соціальному вимірі гуманізація технічної освіти – це процес, який інтегрує етичні, соціальні, культурні освітні компоненти у академічний розвиток здобувачів, сприяючи формуванню активної молоді, яка здатна адаптуватися до викликів суспільства та діяти задля досягнення спільного блага.

Серед подальших перспектив наукового пошуку є осмислення гуманізації суспільства як впевненої відповіді на технократичні виклики та наслідки глобалізації, що загрожують підміні ціннісних орієнтирів особистості.

Author details (in English)

SOCIO-COMMUNICATIVE CONTEXT OF THE HUMANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN A TECHNICAL UNIVERSITY

Oksana HORISHNA

e-mail: gorishna83@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3127-1316>

Andriy KRYSKOV

*Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ruska St., 56, Ternopil, 46001, Ukraine*

e-mail: kryskov.te@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1437-4823>

Dmytro RADYK

e-mail: dmutoraduk@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4345-9770>

Abstract. *The article examines the socio-communicative context of the humanization of the educational process in a technical university. The relevance of the study is driven by the challenges of a globalized society, the transformation of educational values, and the growing emphasis on a student-centred approach in the training of future engineers. The necessity of promoting humanistic values in higher technical education is substantiated, highlighting the importance of integrating professional knowledge with social, ethical, and communicative competencies. Special attention is paid to the results of an experimental study aimed at identifying the demand for the humanization of the educational process among higher education students. The analysis of the responses revealed a high level of awareness of the importance of humanistic values, particularly respect, tolerance, mutual support, social responsibility, and self-realization. Based on the empirical findings, the author proposes a four-level model for understanding the humanization of education: the socio-cultural, institutional (organizational and cultural), academic-pedagogical, and individual-personal levels. This approach enables a comprehensive expansion of the scope of humanistic ideas in higher education. It is argued that the humanization of education is not only a response to technocratic trends but also a necessary condition for shaping conscious, ethically responsible, and socially engaged professionals capable of innovation and effective interaction in multicultural environments. The authors emphasize that the humanization of technical education is a process that integrates ethical, social, and cultural dimensions into academic development, fostering active youth capable of responding to societal challenges and contributing to the common good. Finally, the article outlines prospects for further research on the humanization of society as a confident response to technocratic pressures and the value crises caused by globalization.*

Key words: *humanization of the educational process, higher education institution, mechanisms of humanization, interpersonal interaction, social context, social responsibility, social communication, humanistic values.*

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2025/25homatu.pdf>

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Horishna, O., Kryskov, A. & Radyk, D. (2025) Socio-communicative context of the humanization of the educational process in a technical university. Socio-Economic Problems and the State (electronic journal), Vol. 33, no. 2, pp. 19-28. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2025/25homatu.pdf>

Використана література:

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»: Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII. *Електронний ресурс*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
2. Кремень В. Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 1. С. 8–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2015_1_4.
3. Новий старт. Стратегія-2050 для України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-232290-10#Text>.
4. Кулик Є. В., Коваль О. А., Колінченко В. С., Кондор М. Ю. Проблеми гуманізації технологічної освіти в Україні. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training*. 2023. № 68. С. 155–167. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-68-155-167>.
5. Чистовська І. П. Гуманізація та гуманітаризація навчально-виховного процесу у вищих технічних навчальних закладах. *Електронний ресурс*. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstreams/ee4a1d9e-878c-4c4a-a26a-2021da65af30/download>.
6. Воронковська Л. Г. Гуманізація як складова якісної вищої освіти: соціально-філософський аналіз. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. Вип. 46. С. 18–22. <https://doi.org/10.32782/apfs.v046.2024.4>.
7. Силадій І. М. Гуманізація і гуманітаризація освіти в контексті її демократизації. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка*. 2020. № 13. С. 153–158. URL: <http://journals.kogpa.te.ua/index.php/pedagogy/article/view/8>.
8. Kulyk Yevgen V., Kulyk Yuriy. The problems of humanising technological education. *Science and Technology Quarterly*. 2019. No. 2(16). https://doi.org/10.25312/2083-2923.16/2019_09vyvk.
9. Луговий В. І., Загірняк М. В., Бородієнко О. В., Авшенюк Н. М. Світоглядні пріоритети гуманізації вищої освіти в контексті забезпечення та вдосконалення якості. *Вісник НАПН України*. 2020. Т. 2, № 1. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/73>
<https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-2-7>

References

1. Zakon Ukrainy "Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist" [Law of Ukraine "On Scientific and Scientific-Technical Activity"] (2015). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (in Ukrainian)
2. Kremen, V. H. (2015). Problemy yakosti ukrains'koi osvity v konteksti suchasnykh tsyvilizatsiinykh zmin [Problems of the quality of Ukrainian education in the context of modern civilizational changes]. *Ukrains'kyi pedahohichnyi zhurnal*, no. 1, pp. 8–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2015_1_4 (in Ukrainian)
3. Novyi start. Stratehiia-2050 dlia Ukrainy [New Start. Strategy 2050 for Ukraine] (n.d.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-232290-10#Text> (in Ukrainian)
4. Kulyk, Ye. V., Koval', O. A., Kolinchenko, V. S., & Kondor, M. Yu. (2023). Problemy humanizatsii tekhnolohichnoi osvity v Ukraini [Problems of humanization of technological education in Ukraine]. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training*, no. 68, pp. 155–167. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-68-155-167> (in Ukrainian)
5. Chystovs'ka, I. P. (n.d.). Humanizatsiia ta humanitaryzatsiia navchal'no-vykhovnoho protsesu u vyshchykh tekhnichnykh navchal'nykh zakladakh [Humanization and

- humanitarianization of the educational process in technical universities]. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstreams/ee4a1d9e-878c-4c4a-a26a-2021da65af30/download> (in Ukrainian)
6. Voronovska, L. H. (2024). Humanizatsiia yak skladova yakisnoi vyshchoi osvity: sotsial'no-filosofskyi analiz [Humanization as a component of quality higher education: Socio-philosophical analysis]. *Aktual'ni problemy filosofii ta sotsiologii*, no. 46, pp. 18–22. <https://doi.org/10.32782/apfs.v046.2024.4> (in Ukrainian)
 7. Syladiy, I. M. (2020). Humanizatsiia i humanitaryzatsiia osvity v konteksti yii demokratyzatsii [Humanization and humanitarianization of education in the context of its democratization]. *Naukovyi visnyk Kremenets'koi oblasnoi humanitarno-pedahohichnoi akademii im. Tarasa Shevchenka*, no. 13, pp. 153–158. URL: <http://journals.kogpa.te.ua/index.php/pedagogy/article/view/8> (in Ukrainian)
 8. Kulyk, Yevhen V., & Kulyk, Yuriy. (2019). The problems of humanising technological education. *Science and Technology Quarterly*, no. 2(16). https://doi.org/10.25312/2083-2923.16/2019_09vyk (in Ukrainian)
 9. Luhovyi, V., Zahirniak, M., Borodienko, O. & Avshenyuk, N. (2020). Svitohliadni priorytety humanizatsii vyshchoi osvity v konteksti zabezpechennia ta vdoskonalennia yakosti [Worldview priorities of the humanization of higher education in the context of ensuring and improving quality]. *Visnyk NAPN Ukrainy*, no. 2(1). URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/73> <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-2-7> (in Ukrainian).

© 2025 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
 This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
 You are free to:
 Share — copy and redistribute the material in any medium or format Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
 The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
 Under the following terms:
 Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
 You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
 No additional restrictions
 You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Puluj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.

Publishing with SEPS ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication
- High visibility and discoverability via the SEPS website
- Rapid publication
- Guaranteed legacy preservation of your article
- Discounts and waivers for authors in developing regions

Submit your manuscript to a SEPS journal at <http://sepd.tntu.edu.ua>

